

Міністерство освіти і науки України

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Юридичний факультет
Кафедра приватного права

Білостоцький державний університет
(м. Білосток, Республіка Польща)

Правові виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації

МАТЕРІАЛИ

**I Міжнародної науково-практичної онлайн конференції
23 жовтня 2020 року
м. Чернівці**

Чернівці

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
2020

УДК 341.215.4-054.7(08)

П 685

Редакційна колегія:

Гетьманцева Ніна Дмитрівна, доктор юридичних наук, доцент, завідувача кафедрою приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*голова*);

Кіріак Оксана Василівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*відповідальний секретар*);

Бутирський Андрій Анатолійович, доктор юридичних наук, доцент кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, суддя Господарського суду Чернівецької області;

Боднарук Микола Іванович, доктор юридичних наук, професор кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Процьків Наталія Миколаївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

П 685 **Правові** виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації : Матеріали I Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (Чернівці, 23 жовтня 2020 р.) / [редкол.: Н.Д. Гетьманцева (голова), О.В. Кіріак (відпов. секр.) та ін.]. – Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. – 236 с.
ISBN 978-966-423-585-0

До збірника увійшли матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Правові виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації» (Чернівці, 23 жовтня 2020 р.).

Редколегія не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалу, що подано у рукописах.

Для науковців, аспірантів та студентів.

УДК 341.215.4-054.7(08)

ISBN 978-966-423-585-0

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2020

Василь Андрійв, Тетяна Вахонєва. <i>Питання міжнародно-правового захисту трудових прав мігрантів</i>	69
Сергій Боднар. <i>Міграційна політика України та її виклики</i>	71
Віра Бурдяк. <i>Міграційні виклики для Європейського Союзу</i>	74
Сергій Венедіктов. <i>Міжнародні стандарти та правове регулювання трудової міграції в Україні</i>	76
Максим Гетманцев. <i>Принцип справедливості як основна ознака здійснення правосуддя</i>	78
Олександр Гетманцев, Ігор Ковбас. <i>Щодо адміністративно-правових аспектів нотаріальної діяльності в Україні</i>	80
Анатолій Гончаренко. <i>Криза біженців та міграційна політика Європейського Союзу 2015-2017 рр.</i>	81
Марія Гудима-Підвербецька. <i>Міграція як спосіб реалізації права на свободу пересування</i>	83
Оксана Кіріяк. <i>Transparent methods in migration mechanisms</i>	86
Nataliia Klietsova. <i>Improvement of the Ukrainian legislation on labor migrats by implementation of the foreign countries' experience</i>	88
Олена Крижевська. <i>Основні напрями вдосконалення державної політики у сфері вищої освіти в умовах зростання освітньої міграції</i>	90
Тетяна Маланчук. <i>Зниження адміністративних бар'єрів для бізнесу в Україні як спосіб впливу на трудову міграцію</i>	93
Михайло Міщук. <i>Щодо подальшого удосконалення законодавства України у сфері трудової міграції</i>	94
Андрій Мота. <i>Модель міграційного контролю за участю органів прикордонної служби</i>	97
Анна Мунько. <i>Міжсекторальна синергія в міграційній політиці</i>	99
Володимир Никифорак. <i>Статус біженців у міжнародному праві</i>	100
Ауріка Паскар. <i>Законодавчі гарантії забезпечення доступності правосуддя для мігрантів</i>	102
Марина Поліщук. <i>Наслідки міграції для України після підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС</i>	104
Ольга Роговенко, Світлана Запара. <i>Щодо новітньої міграційної політики Європейського Союзу</i>	106
Ірина Татулич. <i>До питання про надання безоплатної правової допомоги внутрішньо переміщеним особам</i>	107
Ірина Толкачова. <i>Політики країн ЄС в сфері протидії нелегальної міграції</i>	110
Галина Щедрова. <i>Міграційна криза сучасності: політико-правовий вимір</i>	112

СЕКЦІЯ 3

ЕКОНОМІЧНІ І СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ МІГРАЦІЇ

Jan-Urban Sandal. <i>Economic and Social Aspects of Migration</i>	117
Tomasz Kałużny. <i>Zatrudnieni cudzoziemcyw, mobilność i delegowanie pracownikow - wpiuw regulasł unijnych na stosowanie przepisow krajowych</i>	118
Katarzyna Bagan-Kurluta. <i>International adoption and surrogacy</i>	120
Fabrizio Cesareo. <i>Foreign Minors Unaccompanied in the Italian and European Legislation. Best Interest of the Child and Familiar Custody</i>	122
Renata Tanajewska. <i>Practical Aspects of European Economic Interest Groups (EEIG)</i>	124

безвідсотковий кредит; із чотирма дітьми – безвідсотковий кредит із компенсацією 50 % вартості житла; із п'ятьма дітьми і більше – безкоштовне житло від держави.

Не менш важлива підтримка української молоді шляхом запровадження соціальної та академічної стипендії, встановивши їхній розмір відповідно до прожиткового мінімуму.

Інший напрям – забезпечення гідної старості. Доцільно, на нашу думку, узалежнити пенсійний вік від середньої тривалості життя. Встановити пряму залежність розміру пенсії від стажу роботи та допустиму п'ятикратну різницю між максимальною і мінімальною пенсією для солідарної пенсійної системи. Запровадити багаторівневе пенсійне забезпечення та розпочати поступове введення індивідуальної накопичувальної системи для молоді.

Запровадити гарантоване державне страхування в медицині для надання якісної та доступної медичної допомоги кожному громадянину України. Забезпечити гідні умови та оплату праці медичним працівникам.

Важливо сприяти масовому поверненню в Україну етнічних українців. Забезпечити пільгові умови повернення українців та їхніх нащадків, народжених за кордоном. Крім того, важливо укласти двосторонні угоди про легалізацію трудових мігрантів з України та усіма можливими засобами здійснювати державний захист українців за кордоном.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://cutt.ly/1fxYa3S>.
2. Національний банк удосконалив методика підрахунку обсягу приватних грошових переказів в Україну та уточнив їх оцінки за 2015 – 2017 рр. URL : <https://cutt.ly/3grG9TA>.

Володимир Никифорак

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри приватного права
юридичного факультету.

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

(м. Чернівці, Україна)

vol.nykyforak@chnu.edu.ua

ORCID 0000-0002-1897-495X

СТАТУС БІЖЕНЦІВ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Проблема належного захисту та забезпечення прав і свобод людини та громадянина знаходиться під особливою увагою усієї світової спільноти, адже наявність ефективного механізму їх забезпечення та реалізації визначає демократичну та соціальну спрямованість держави. «Пов'язаність» держави правами і свободами людини обумовлює необхідність їх детального нормативного закріплення як на внутрідержавному, так і на міжнародному рівні. Одним із актуальних аспектів зазначеної проблеми є питання правового статусу біженця, надання притулку в Україні, надання статусу етнічним біженцям, та інші питання, пов'язані з проблемами біженців. Для України особливої актуальності проблема захисту прав біженців, набула у зв'язку з історичними подіями, що мали місце під час та після розпаду СРСР та не втрачає своєї гостроти через географічне розташування України.

Попри очевидну актуальність проблеми правового статусу біженців її слід визнати малодослідженою. Зокрема питання національного та міжнародного захисту прав біженців, їх правового статусу були предметом наукових досліджень Микитенка Є.В., Сіваш О.М., Свящук Я.Л., Безпалової О.І., Гусарова С.М. та ін. В свою чергу метою даного дослідження є визначення особливостей правового статусу біженців у міжнародному праві.

Вперше поняття «біженець» було введено в міжнародне право на конференції 1926 р., учасники якої розробили та підписали Угоду про видачу посвідчень російським та вірменським біженцям. Зокрема Угода визначала біженцем будь-як особу відповідного походження (російського/вірменського), яка не користується захистом свого уряду і не набула іншого громадянства. Як видно у наведеному визначенні використовувався груповий (категорійний) підхід, і правовий статус встановлювався за трьома критеріями: національне (етнічне) походження; відсутність захисту рідної держави; відсутність іншого набутого громадянства [1, с. 49].

Одним із основних документів, що визначає поняття «біженець» як міжнародно-правовий термін, є Устав Міжнародної організації у справах біженців. Згідно з цим документом статус біженців поширювався на таких осіб: на всіх тих осіб, які розглядаються як біженці в силу Угод від 12 травня 1926 року та 30 червня 1928 року або в силу Конвенцій від 28 жовтня 1933 року і 10 лютого 1938 року Протоколу від 14 вересня 1939 року або ж в силу статуту Міжнародної організації у справах біженців; на всіх тих осіб, які в результаті подій, що відбулися до 1 січня 1951 року і в силу цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, громадянства або політичних переконань, знаходяться за межами країни своєї громадянської належності та не можуть користуватися захистом уряду цієї країни або не бажають користуватися таким захистом або внаслідок таких побоювань, або з причин, не пов'язаних з міркуваннями особистої зручності; або, не маючи певного громадянства і перебуваючи за межами країни свого колишнього місця проживання, не можуть або не бажають повернутися до неї внаслідок таких побоювань або з причин, не пов'язаних з міркуваннями особистої зручності [2].

Однак найбільш важливими серед міжнародних документів, які регламентують права біженців є Женевська Конвенція про статус біженців 1951 р. і Нью-Йоркський протокол 1967 р., що стосується статусу біженців. Вони й на сучасному етапі залишаються основними міжнародними документами, що гарантують правовий захист біженцям.

Правовий статус біженця – це складний правовий інститут, створений з метою надання захисту й допомоги людям, яким загрожує переслідування в країнах проживання. Біженці та особи, котрі шукають притулок, мають низку прав, які закріплені в Женевській конвенції й національному законодавстві кожної країни. Зазвичай, це право залишатися в країні (тимчасово або безстроково), право на отримання житла та соціальної допомоги, право на участь в інтеграційних програмах, навчання, роботу й возз'єднання сім'ї [3, с. 38]. Женевська конвенція не регламентує процедури подання та розгляду клопотання від особи, котра шукає притулок. Ці процедури значно різняться в різних країнах, у тому числі всередині Європейського Союзу.

Окрім вказаних міжнародних актів, правовий статус біженців визначається наступними міжнародними договорами загального характеру: Міжнародним пактом про громадянські та політичні права 1966 р.; Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права 1966 р.; Міжнародною конвенцією про ліквідацію усіх форм расової дискримінації 1965 р.; Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р.; Конвенцією проти катувань та інших жорстоких, нелюдських і таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р.; Конвенцією про права дитини 1969 р. та ін. Дотримання норм наведених вище міжнародних нормативно-правових актів та договорів є безумовно необхідною гарантією забезпечення прав біженців.

Відзначимо, що Україна також намагається врегулювати правовий статус біженців відповідно до європейських та світових стандартів. Зокрема, у 2011 році Верховною Радою України був прийнятий новий Закон «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», відповідно до ст.1 якого біженець – це особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань.

Що ж стосується безпосередніх прав біженців, то згідно Конвенції про статус біженців на міжнародному рівні їм гарантуються такі основні права (ці права повинні забезпечуватися тією державою, на території якої знаходиться біженець): право сповідання релігії (ст. 4); право на рухоме та нерухоме майно (ст. 13); право на авторські та промислові права (ст.14); право на асоціації неполітичного характеру та професійні спілки (ст. 15); право звернення до суду (ст. 16); право на працю за наймом (ст. 17); право роботи на власному підприємстві (ст. 18); право на вибір професії (ст. 19); право на користування системою пайків (ст. 20); право на житло (ст. 21); право на народну освіту (ст. 22); право на отримання урядової допомоги (ст. 23); право на працю та соціальне забезпечення (ст. 24); право вільного пересування та вибору місця проживання (ст. 26); право на отримання посвідчення особи та проїзних документів (ст. 27, 28); право на недискримінаційне оподаткування (ст. 29).

Зауважимо, що вище вказані права біженців не можна вважати абсолютними, оскільки вони можуть бути обмежені у встановленому міжнародним законодавством порядку. Зокрема «під час війни або за інших надзвичайних і виняткових обставин держава має право вживати тимчасових заходів, які вона вважає необхідними в інтересах державної безпеки, щодо тієї чи іншої окремої особи, ще до того, як ця держава з'ясує, що ця особа дійсно є біженцем і що подальше застосування цих заходів щодо неї є необхідним в інтересах державної безпеки» [4, с. 56].

Підводячи підсумки проведеного аналізу особливостей правового статусу біженців у міжнародному праві, відзначимо, що на міжнародному рівні повинен бути знайдений дієвий та ефективний механізм захисту прав біженців, який в комплексі включав би в себе перш за все суб'єктів з чітко визначеними повноваженнями щодо вжиття заходів із створення для біженців умов для реалізації наданих їм прав, а також відповідні міжнародні акти (договори) та національне законодавство окремих держав. Лише в такому разі уявляється можливим не лише гарантувати біженцям їх права, але й забезпечити їх належну та повну реалізацію.

Список використаних джерел:

1. Гороть А. Ретроспективний аналіз міжнародних норм захисту прав біженців та проблеми захисту прав біженців та внутрішньо переміщених осіб в Україні. Історико-правовий часопис. 2017. №2. С.49-54.
2. Устав Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй по справам беженців. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/convention_s/unhcr_statute.shtml
3. Микитенко Є.В. Щодо особливостей правового регулювання статусу біженців. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2015. №14. Том 1. С.38-40.
4. Свящук А.Л. Проблеми прав біженців та виклики сучасності. Навчальний посібник. Харків: Видавництво «ФОРМ» Голембовська О.О., 2018. 325 с.

Ауріка Паскар

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри процесуального права
юридичного факультету.
Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)
a.pascar@chnu.edu.ua
ORCID [0000-0002-0765-1143](https://orcid.org/0000-0002-0765-1143)

ЗАКОНОДАВЧІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ПРАВОСУДДЯ ДЛЯ МІГРАНТІВ

Стрімке збільшення кількості мігрантів та зумовлені цим процесом соціально-правові та економічні проблеми стали безпрецедентним викликом для більшості країн не тільки Європи, але й цілого світу. Перед лідерами держав постала проблема вироблення спільної позиції щодо підтримки цих вразливих категорій осіб, в тому числі через забезпечення їх доступу до правосуддя.

Розробленням політики в галузі управління міграційними процесами в Україні займається представництво міжнародної організації з питань міграції (МОМ). Здійснюючи моніторинг вітчизняного законодавства щодо правого регулювання питань міграції, МОМ наголошувало на тому, що у сфері покращення механізму правового захисту мігрантів ключову роль відіграє забезпечення доступу таких осіб до безоплатної правової допомоги, зокрема, та правосуддя загалом [1].

В Україні правовий статус мігрантів регулюється Конституцією, низкою законів та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Перебуваючи під юрисдикцією України, вони мають право на визнання їх правосуб'єктності, а також основних прав і свобод людини [2, ст. 3]. Відповідно до положень вітчизняного законодавства, особи, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, користуються тими самими правами і свободами, а також мають такі самі обов'язки, як і громадяни України, крім випадків, установлених Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, ратифікованих Україною. Зокрема, вони мають право оскаржувати в судовому порядку рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, користуватися безоплатною правовою допомогою тощо [3, ст. 15].